

Kritische instrumenten in de praktijk

23 november 2022

Danny Greefhorst en Theo Theunissen

Doelstelling

Inzicht creëren in wat kritisch denken is en welke instrumenten mensen inzetten in de praktijk

Agenda

20 minuten – Inleiding in het onderwerp

20 minuten – Break-out in deelgroepen

20 minuten – Bespreken resultaten deelgroepen

Kritisch denken

Kritisch denken is een vaardigheid die handvatten biedt om de natuurlijke aanleg iets te geloven te beteugelen en verborgen aannames, onlogische redeneringen en denkfouten te herkennen en te voorkomen.

Kritisch denken verduidelijkt doelen, onderzoekt aannames, onderscheidt verborgen waarden, evalueert het bewijs, volbrengt acties en beoordeelt de conclusies.

Kritisch denken vraagt bereidheid om je eigen redeneringen kritisch te evalueren en je overtuigingen te herzien wanneer de hiervoor noodzakelijke argumenten zich aanbieden.

Valkuilen in ons denken

- Lack of relevant background information
- Poor reading skills
- Poor listening skills
- Bias
- Prejudice
- Superstition
- Egocentrism
- Socio-centrism
- Peer pressure
- Mindless Conformism
- Mindless non-conformism
- Provincialism
- Narrow-mindedness
- Closed-mindedness
- Distrust of reason
- Stereotyping
- Unwarranted assumptions and stereotypes
- Relativistic thinking
- Scapegoating
- Rationalization
- Wishful thinking
- Short-term thinking
- Selective perception / attention
- Selective memory
- Overpowering emotions
- Self-deception
- Face-saving
- Fear of change

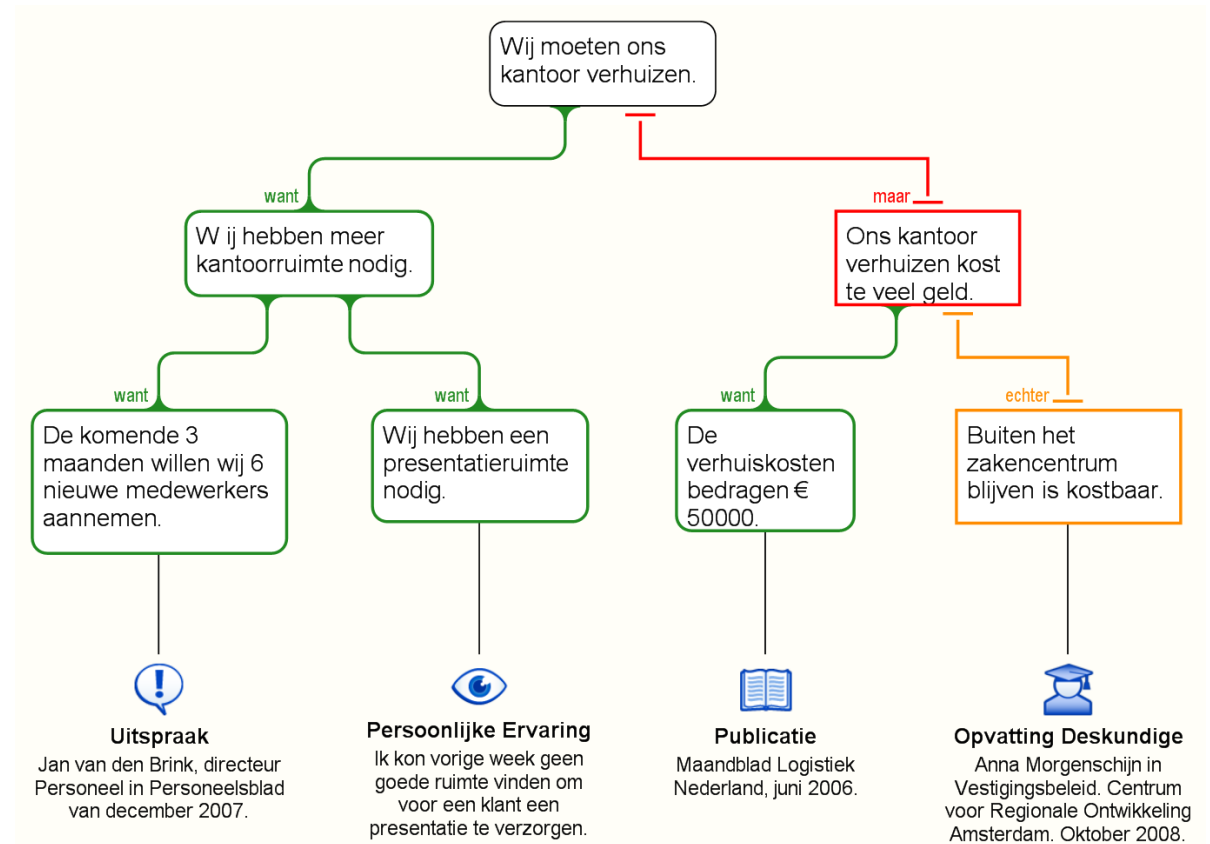
Voorbeeld instrument: scoringsmatrix

- Benoem het vraagstuk
- Benoem de opties
- Benoem de criteria
- Geef de criteria een wegingsfactor
- Zet opties en criteria in matrix
- Geef scores aan opties per criterium
- Vermenigvuldig score met wegingsfactor
- Tel totalen scores per optie op

	prijs	planning	expertise	vertrouwen	contact	locatie	totaal
wegingsfactor:	3	2	5	4	4	1	
offerte 1	$3 * 0 = 0$	$2 * 0 = 0$	$5 * 1 = 5$	$4 * 3 = 12$	$4 * 1 = 4$	$1 * 2 = 2$	23
offerte 2	$3 * 3 = 9$	$2 * 3 = 6$	$5 * 2 = 10$	$4 * 2 = 8$	$4 * 3 = 12$	$1 * 0 = 0$	45
offerte 3	$3 * 0 = 0$	$2 * 0 = 0$	$5 * 3 = 15$	$4 * 2 = 8$	$4 * 0 = 0$	$1 * 0 = 0$	23
offerte 4	$3 * 2 = 6$	$2 * 1 = 2$	$5 * 1 = 5$	$4 * 1 = 4$	$4 * 3 = 12$	$1 * 3 = 3$	32

Voorbeeld instrument: redeneerschema

- Benoem het vraagstuk
- Benoem de voorgestelde keuze
- Benoem argumenten die de keuze onderbouwen
- Benoem argumenten die de argumenten onderbouwen
- Benoem de bezwaren tegen de keuze
- Benoem argumenten die de bezwaren weerleggen
- Benoem bewijzen onder de argumenten
- Geef de keuze en argumenten hiërarchisch grafisch weer in een diagram

Voorbeeld instrument: praatstok

- Benoem het vraagstuk
- Benoem de voorzitter (deze bewaakt de tijd en de sfeer en geeft mensen het woord)
- Geef de eerste persoon de praatstok
- Mensen die de praatstok niet hebben luisteren alleen
- Als iemand wat wil zeggen mag hij vragen om de praatstok door zijn hand op te steken
- Als de prater klaar is dan wordt de praatstok doorgegeven
- Optioneel: de prater vat kort samen wat de vorige prater gezegd heeft
- Optioneel: de voorzitter vat samen en zoekt een balans tussen alle gehoorde argumenten

Voorbeeld instrument: socratisch gesprek

- Benoem het vraagstuk
- Elke deelnemer vertelt over een voorbeeld vanuit een eigen concrete ervaring
- De groep kiest het meest geschikte voorbeeld
- De deelnemers stellen verduidelijkende vragen aan de voorbeeldverstrekker (dus zonder eigen oordeel) en vragen door
- De voorbeeldverstrekker formuleert een kernbewering en geeft daarbij een rechtvaardiging
- De andere deelnemers verplaatsen zich in de situatie en formuleren eigen varianten op de kernbewering met rechtvaardiging
- De deelnemers bespreken elkaars kernbeweringen en rechtvaardigingen om tot onderling begrip te komen
- De deelnemers zoeken naar achterliggende waarden en principes

Opdracht in deelgroepen

- Benoem een woordvoerder voor de plenaire terugkoppeling
- Benoem kritische instrumenten die je inzet in je eigen praktijk
- Schrijf ze op een flip-over
- Bespreek ze tot de woordvoerder ze voldoende begrijpt om ze plenair te kunnen toelichten

Resultaten groep 1

- Vragen stellen
- Mindmap maken
- Bronnen zoeken
- Juiste sfeer creëren
- Brainstorm en vervolgens rubriceren
- Aan de hand van stellingen reageren
- Tijdslijn maken om het verleden te reconstrueren
- Een gespreksleider aanstellen die de verschillende perspectieven probeert te achterhalen
- Resultaten vastleggen
- Reflectie op inhoud, proces, toekomst / gevolgen
- Opnieuw beginnen (na erkenning fout of patstelling)

Resultaten groep 2

- Vanuit een concreet scenario voor- en nadelen bespreken
- Getekend argumentschema doorspreken met collega
- Praktische voorbeelden
- NIVEA (niet voor een ander spreken)
- Falsificeren; het tegendeel beweren
- Rubber ducky / houten indiaan; iets in leekentaal proberen uit te leggen

Resultaten groep 3

- Onderwerp duidelijk benoemen
- De ideale oplossing beschrijven en indikken tot één ideaal
- Voorwaarden duidelijk maken; wil iemand het betalen?
- Leren van anderen
- Nadenken over maatschappelijk effect